

YARGI TİPİ SAYIŞTAYLAR FORUMU 1. TOPLANTISI

Yusuf SÜNBÜL*

ARKA PLAN

Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (INTOSAI), iki farklı Sayıştay tipini bünyesinde barındırmaktadır:

- Anglo-Sakson ülkelerde görülen, parlamentoya bağlı olan ve yargısal yetkileri bulunmayan Sayıştaylar,

- Yasama ve yürütme erklerinden bağımsız olan ve yargısal yetkilerle donatılmış Sayıştaylar (Yargı tipi Sayıştaylar).

Yargı tipi Sayıştaylarda; hem yargısal görevlerin hem de denetim görevlerinin yerine getirilmesinde mensupların açık bir bağımsızlığı ve görev teminatı bulunmaktadır. Ayrıca bu tip Sayıştaylar, gerek iş programlarının oluşturulması ve icra edilmesi, gerekse de kaynaklarının ve varlıklarının yönetilmesinde güçlü bir bağımsızlığa sahiptirler.

INTOSAI bünyesinde oluşturulan Yargı Tipi Sayıştaylar Forumu ve Başsavcılık Ağı Çalışma Grubu, Yargı yetkisine sahip Sayıştayların bu niteliklerini ve ayrıca bağımsızlık karakterini daha fazla ortaya çıkarmayı ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Fransa Sayıştayı tarafından ortaya atılan “Yargı Tipi Sayıştaylar Forumu ve Başsavcılar Ağı” projesi, 10-11 Eylül 2014 tarihlerinde Meksika’da gerçekleştirilen “INTOSAI Sayıştayların Değer ve Katkıları Çalışma Grubu’nun” (WGVBS) 7. toplantısında kabul edilmiştir. Bunun sonucu olarak, Viyana’da düzenlenen 66. INTOSAI Yönetim Kurulu Toplantısında sunulan faaliyet raporunda, Forum’un WGVBS’nin bir alt grubu olarak kurulduğu bilgisine yer verilmiştir. Forum kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerin ilk sonuçlarının 2016 yılında Birleşik Arap Emirlikleri Sayıştayının ev sahipliğinde yapılacak 22. INCOSAI’de sunulması planlanmıştır.

Forum kapsamında yapılan çalışmalar video konferanslar ve anketler yoluyla ilerlemiştir. İlk etap çalışmaları 3 grup altında gerçekleştirilmiştir:

- 1) Sayıştayların Bağımsızlığı
- 2) Sayıştay Yargısı
- 3) Başsavcılık

Çalışma Grubunda yer alan Sayıştaylar, bu kapsamda yapılan ilk etap çalışmalarını sonuçlandırmak ve bir yol haritası çizmek amacıyla 12-13 Kasım 2015 tarihlerinde Paris’te toplanmışlardır.

* Sayıştay Denetçisi

Toplantıya Türk Sayıştay dışında Brezilya, Fas, Fransa, İspanya, İtalya, Peru, Portekiz, Şili ve Tunus Sayıştayından temsilciler üye olarak katılmıştır. Ayrıca; Avrupa Komisyonu, Fildişi, Güney Kore, Mali, Nijer, Senegal ve Yunanistan temsilcileri de toplantıya gözlemci olarak iştirak etmişlerdir.

TOPLANTI GÜNDEMİ

Fransa Sayıştay Başkanı Didier MIGAUD, Şili Sayıştay Başkanı Patricia ARRIAGADA ve Fransa Sayıştay Başsavcısı Gilles JOHANET tarafından yapılan açılış konuşmalarının ardından, Paris Deklarasyonu tanıtılmış ve katılımcıların değişiklik talep/önerilerine sunulmuştur. Toplantı; hazırlık çalışmalarına uygun olarak üç konu başlığı altında yapılan oturumlar ile devam etmiştir.

- “Sayıştayların Devlet Teşkilatı İçindeki Konumu ve Diğer Anayasal Kurumlar ile Olan İlişkisi” konulu ilk oturumda, Kurumumuz ile birlikte Peru, Portekiz ve Tunus Sayıştay temsilcileri tarafından sunum yapılmıştır.

- “Sayıştayların Yargısal Görevlerinin Önemi ve Kapsamı” konulu ikinci oturumda ise Fransa, Portekiz ve Fas temsilcileri sunum yapmışlardır.

- Brezilya, Fransa, İtalya ve İspanya Sayıştay temsilcilerinin sunum yaptığı üçüncü oturumda ise Başsavcılık konusu ele alınmıştır.

Oturumların ardından, bu üç çalışma toplantısının sonuçları ile anketlere verilen cevaplar özetlenmiş ve Paris Deklarasyonu’nda yapılması önerilen değişiklikler tartışılmıştır.

Toplantının sonunda Paris Deklarasyonu kabul edilmiş ve 2017 yılı Kasım ayında gerçekleştirilecek Forum toplantısının Kurumumuz ev sahipliğinde Ankara’da yapılması kararlaştırılmıştır.

SONUÇ

Yargısal yetkileri ile öne çıkan ve bu yetkilerini muhafaza etmek ve INTOSAI bünyesinde iyi uygulama modeli olarak sunmak isteyen Sayıştayların oluşturduğu Forum, çalışmalarını daha geniş bir alana yaymak niyetindedir. Tüm dünyada sayıları kırk civarında olan Yargı Tipi Sayıştayların tümünün çalışmalara dâhil edilerek uygulama paylaşımlarının artırılması ve bu tip Sayıştaylara has karakteristik özelliklerin daha bilinir kılınması Forumun gerçekleştirmek istediği kısa vadeli hedeflerini oluşturmaktadır.

EK: PARİS DEKLARASYONU

YARGI TİPİ SAYIŞTAYLAR FORUMU

Yargı Tipi Sayıştaylar Paris Deklarasyonu¹

INTOSAI “Sayıştayların Değer ve Katkıları Çalışma Grubu” çerçevesinde, Yargı Tipi Sayıştaylar² 13 Kasım 2015 tarihinde Paris’te toplanmıştır. Önceki çalışmalarının devamı olarak, Yargı Tipi Sayıştayların temel değerleri ve özelliklerini vurgulamışlar ve Forum’un geleceği konusunda mutabakat sağlamışlardır

Ortak değerleri geliştirecek bir yaklaşımı ve bu Forum bünyesinde ortak bir eylem programı tesis etme isteğiyle, Sayıştaylar aşağıdaki Deklarasyon’u kabul etmişlerdir:

1.Devletin hukuk sistemi içerisinde, aşağıdaki durumların varlığı halinde bir Sayıştayın yargı yetkisine sahip olduğu kabul edilir:

- Bütünsel olarak veya teşkilatı içerisindeki bir bileşenin yargı kurumu olarak ifade edilmesi

- Hüküm verme yetkisi ile yetkili kılınmış olması. Bu hükümler, bir hak ve yükümlülüğü tanımaya veya tanıtmaya yönelik bağımsız ve çekişmeli bir süreç sonucunda verilmiş olmalıdır.

Kendi mevzuatına uygun olarak, savcılık (ya da Sayıştayın bu görevi ifa eden görevlileri) hukukun doğru uygulanmasını temin eder, Sayıştay yargılamasına konu olan durumlarda dava açar ve ayrıca öngörülmüşse, bünyesinde yer aldığı Sayıştayın çalışmalarını izler.

2. Yargı Tipi Sayıştayların Ortak Değerleri:

2.1. Bağımsızlık

Yargı Tipi Sayıştaylar, yürütme ve yasama erkleri karşısında görevlerini tam bir bağımsızlık içinde yerine getirirler. Yasanın öngördüğü durumda; Başkan, yargısal yetkileri olan mensuplar ve savcı (ya da başsavcı) azledilemeyen bir statüye sahiptirler (hukuki ve fiili).

Sayıştayların bağımsızlığı; aynı zamanda varlıklarının yönetimi, çalışma programının belirlenmesi, denetimlerin icra edilmesi ve ilamların infazını da kapsar.

Sayıştayların yargısal statüsü, diğer tüm faaliyetlerindeki bağımsızlığını pekiştirir. Bir savcılık makamının bulunması da, yasanın öngördüğü usullere riayet edilmek şartıyla, bu açıdan ilave bir teminat sağlar.

1 Fransızca metin esas alınarak Türkçeye tercüme edilmiştir.

2 Brezilya, Fas, Fransa, İspanya, İtalya, Peru, Portekiz, Şili, Tunus, Türkiye

2.2. Kanunilik ve Nesnellik

Yargı Tipi Sayıştayların denetim prosedürleri kanunla belirlenir. Bu prosedürler gerçeklerin anlaşılması ve nesnel kanıtların araştırılmasına katkı sağlar. Mevzuat tarafından öngörüldüğünde; oyçokluğu/oybirliği ile karar alınması nesnelliği artırır.

Yargı tipi Sayıştaylar, savunulabilir güçlü mesleki standartlar izlemek zorundadır.

2.3. Kişilerin Haklarına Saygı

Bir yargılama sürecinde davalıların sahip olduğu haklara denk haklar vermek suretiyle, Yargı Tipi Sayıştaylar denetledikleri kurumlara ve ilgili kişilerin haklarına saygı gösterilmesine özel önem atfeder. Yargılamalarda olduğu gibi, denetimlerde de çekişmeli bir aşama yer alır.

2.4 Tarafsızlık ve Şeffaflık

Yargı Tipi Sayıştaylar görevlerini ifa ederken, vatandaşlara ve aynı zamanda onların temsilcilerine tarafsızlık, şeffaflık ve kamunun menfaatinin korunacağı garantisini verirler.

Yargısal statülerinin ayrılmaz bir parçası olan bu garantiler, vatandaşların ve temsilcilerinin doğru bir şekilde bilgilendirilmesine, toplumun kurumlara olan güvenine ve iyi Devlet Yönetimine katkı sağlar.

2.5. Hesap Verebilirlik

Sayıştaylara tanınan yargısal yetkiler, kamu kaynağının yönetilmesinden sorumlu olan kişilerin doğrudan ve oldukça etkili bir şekilde hesap verebilmesinin temelleridir.

Bu yetkiler, Sayıştayların kamu kaynağının etkin kullanımını garantiye almak, hataları ve kötü yönetilmesini engellemek ve gereken durumlarda zararı gidermek amacıyla yapılacak diğer faaliyetlerini güçlendirir.

Bu yetkiler ve bunların etkili kullanımı yolsuzluk ve rüşvet ile mücadele edilmesine katkı verir

3. Forumun Eylem Programı

Sayılan ortak değerlere dayalı ve kamu idarelerinin modernizasyonuna katkıda bulunma noktasında istekli olarak, imza sahibi Sayıştaylar:

3.1. İyi uygulamaları ortaya çıkarmak ve yaymak için Forum bünyesinde yapılan ortak çalışmalarını takip eder ve çalışmalarını derinleştirir.

3.2. İyi uygulamaları teşvik etmek ve işbirliğini güçlendirmek amacıyla bu değerleri paylaşan INTOSAI üyesi diğer Yargı Tipi Sayıştayları, Forum'a en kısa sürede katılmaya davet eder.

3.3. INTOSAI bünyesinde, Yargı Tipi Sayıştay modelini oluşturmayı diler:

- Sayıştayların bu niteliklerinin INTOSAI mesleki standartlarına dahil edilmesine çaba sarf eder.

- INTOSAI Gelişim İnisyatifi Sekreterliği tarafından geliştirilen Sayıştayların yargısal faaliyetlerinin performansının ölçülmesi taslağı ile ilgili değerlendirme kriterlerinin revize edilmesine katkıda bulunur.

- Savcılığa (ya da Sayıştayın bu görevi ifa eden görevlilerine) ait görevlerin analiz edilmesine yardımcı olur.

3.4. Birikimlerini Uluslararası fonların finansörleriyle paylaşma noktasında isteklidir. Yargı Tipi Sayıştayların kapasitelerini artırmak amacıyla çok taraflı ve/veya iki taraflı destek kuruluşları tarafından finanse edilen ve özellikle INTOSAI-Bağışçılar işbirliği çerçevesindeki projelere etkin biçimde katılır.

3.5 Özellikle INTOSAI ve diğer Bölgesel örgütlerinkiler olmak üzere, konu ile ilgili diğer yaklaşımları da dikkate alarak yolsuzluk, rüşvet ve kötü yönetim ile daha iyi mücadele etmek için organize olur.

*

Gelecek Forum toplantısı Kasım 2017'de Ankara'da yolsuzluk ve rüşvet ile mücadelede kullanılan araçlar konusunda olacaktır.